

A HALDOKLÓ SZEME

Tanács István

– Egyszer az édesapám büszkén jött haza a kórházból, hogy az osztályán életben maradt egy 600 grammal született kisbaba. A hatvanas években ez még csodának számított – mondja *dr. Katona Márta* gyermekgyógyász professzor, a szegedi gyermekklinikai újszülött intenzív osztályának vezetője. Az olvasó hajdani tévéhíradókból emlékezhet az egyenes hajú, szőke doktornőre: a nagy műtét után az ő osztályán ápolták a Szegeden szétválasztott szíami ikreket. Az idén dr. Katona Márta kapta a Szegedért Alapítvány fődíját – szombat este vette át a civil polgárok által neki ítelt kitüntetést a Szegedi Nemzeti Színházban, ahol ilyenkor telt ház van, és gálaműsort adnak.

Dr. Katona Mártának az édesapja is gyermekorvos volt. Évekig dolgozott díjtalan gyakornokként a szegedi gyermekklinikán, de amikor megnősült, megszűnt megélhetés után néznie. Visszament a szülőfalujába, Dévaványára: ott születtek a lányai, négyen egymás után. Márta volt köztük a legfiatalabb.

– Édesanyám Szolnokra való, később oda költöztünk be, hogy iskoláztassanak bennünket – emlékezik vissza a professzor asszony. – Apám a szolnoki kórházban lett gyermekgyógyász főorvos. Előttünk szinte sohasem beszélt betegségről, halálról, gyógyulásról, de amikor telefonon hívták, elcsíptünk beszélgetéseket, amelyekből éreztük, hogy valakik nagyon súlyos ügyekben várják a segítségét.

A mai napig őrzi emlékezetében az arcát, szemét egy újszülött kisfiúnak, akit még hallgató korában, a klinikai gyakorlaton látott.

– A gyakorlatvezető rámutatott, és azt

mondta: ez egy olyan szívbeteg baba, aki nem fog megmaradni. Döbbenet néztük, ahogyan az a gyönyörű szemű gyerek ott feküdt az ágyban, és arra kellett gondolni, hogy néhány nap múlva ő már nem lesz.

– De megmaradt? – próbálom kitalálni a folytatást.

– Meghalt. Az a fajta komplex szívbetegség, amellyel született, akkor még operálhatatlan volt. De ma már jó eséllyel életben maradnak, akik az övéhez hasonló betegséggel jönnek világra.

Katona Márta harminckét éve dolgozik ugyanazon a helyen, a szegedi gyermekklinikán 1976-ban alakult újszülött intenzív centrumban.

– Megindult egy fejlesztési folyamat, és a korábban abszolút kilátástalan helyzetnek tekintett, majdnem mindig elvesztett, súlyos betegséggel született babák közül nemcsak életben maradnak egyre többen, hanem jó minőségű életre számíthatnak. Jó volt ebben részt venni – mondja.

Új műszerek, új gyógyszerek jelentek meg, új tudás halmozódott fel. A csecsemőhalálozási ráta a harmadára csökkent. De ma is csaknem minden tizedik csecsemő koraszülöttként jön a világra, és az utóbbi időben enyhén romlott is az arány. Sok oka lehet annak, hogy miért születik meg idő előtt egy baba: az anya életmódja, az esetleges betegségek, a szülésvezetés módja.

– Még mindig sok a korai abortusz, mert a család és az iskola nem tanítja meg a lányokat a nem kívánt terhesség elleni védekezésre. Nem jellemző, de nem is ritka, hogy terhes nők dohányoznak, isznak, esetleg drogoznak – sorolja a lehetséges okokat Katona Márta. – Gyakran idéz elő koraszülést a stressz is: egyes várandós asszonyokra akkora terhek hárulnak a munkahelyen, hogy úgy érzik, nem tudnak eleget tenni annak, amit

várnak tőlük. Ha nincs munkahely, nincs miből megélni. Ha pedig van állásuk, annyit követelnek, hogy nem marad idő, energia önmagukra és a születendő gyermekre.

A stressz az orvosokat sem kíméli. Katona Márta így beszél erről:

– Az orvost is megterheli lelkileg, hogyan tárjuk a beteg vagy a szülő elé a halál lehetőségét, a haldoklás várható körülményeit. Ezt nem lehet csak úgy, estéről reggelre kialakulni. Féltünk a tévedéstől, mert annak végzetes következményei lehetnek. Mégis, a tévedés olykor elkerülhetetlen. Az én fogalmaim szerint a tévedés feldolgozható, a mulasztás, a kellő gondosság hiánya viszont megbocsáthatatlan. A túlterheltség és a kudarcok miatt az orvosok közt is előfordul láncdohányzás, alkoholizmus, drogfogyasztás, kiegészítés – pedig az élet nem áll meg, és mindennap teljes empátiával kell fordulni az újabb betegek problémái felé. Döbbenetes emberi sorsok tárulnak fel előttünk. Szerencsére a siker is gyakori. Egyszer bekerült hozzánk egy koraszülött kisbaba, élet és halál között. Kiderült, hogy az édesanyjának is életveszélyes daganatos betegsége van. Tudtuk, ha elveszítjük a kisfiút, az édesanyjának nem lesz lelkiereje, hogy küzdjön a saját életéért. Győztünk: mindketten meggyógyultak. A kisfiú most tízéves, egészséges. Az anyuka nemrég újabb babát szült, és elhozta, hogy megmutassa nekünk. Rengeteg erőt ad, hogy sokszor a legreménytelenebbnek tűnő helyzetből is van kiút, és meg lehet gyógyulni.

Megkérdezem, hogyan viseli ezt az életformát a családja.

– Ha én munkamániás vagyok, a férjem kétszeresen az. (A férj, *dr. Jancsó Gábor* professzor, nemzetközileg elismert kutató orvos. – *A szerző.*) Két felnőtt lányunk van, Nyugat-Európában élnek. Egyikük sem

Dr. Katona Márta: Az orvost is megterheli lelkileg, hogyan tárjuk a beteg vagy a szülő elé a halál lehetőségét, a haldoklás várható körülményeit. Ezt nem lehet csak úgy, estéről reggelre kialakulni. Féltünk a tévedéstől, mert annak végzetes következményei lehetnek. Mégis, a tévedés olykor elkerülhetetlen. Az én fogalmaim szerint a tévedés feldolgozható, a mulasztás, a kellő gondosság hiánya viszont megbocsáthatatlan

Fotó: Karnok Csaba
– Délmagyarországi

lett orvos. Amikor kicsik voltak, többen voltak velük, de biztos, hogy ahol nem vezet intenzív osztályt az édesanya, ott más módon élnek családi életet, mint mi.

Dr. Katona Márta szakmai hitvallása végtelenül egyszerű:

– Az orvos számára az élet a legfontosabb. Ezen az osztályon megtanultam, hogy vízzel nem lehet gyógyítani. Amíg nem voltak komoly eszközeink, addig rendre elvesztettük a betegeket. Amikor hozzáfértünk a korszerű eszközökhöz, mi is sikerebbek lettünk. A szülők tájékozódnak, nyugat-európai igényeket támasztanak. Bennünket eközben sújt a volumenkorlát, és régóta alig kapunk költséges új berendezéseket. Alapítványt szerveztünk, kéregettünk, miközben lelkiismereti válságot okozhat, hogy melyik gyerek kapja a drága gyógyszereket, mert nem jut elég pénz mindegyikre. A pusztá haszonelvű szemlélet alapján is a hatékony gyógyítás mellett szólnak az érvek: ha az elején eleget investálunk egy koraszülött csecsemőbe, akkor nem károsodik, teljes életet élhet, és nem lesz egész életén át lelki, anyagi teher a családjának és a társadalomnak.

Végül azt kérdelem, mit jelent számára a kitüntetés, a szegediek elismerése.

– Örülök, zavarban vagyok, meg vagyok hatódva – feleli dr. Katona Márta. – A díjat én kapom, de nemcsak nekem szól, hanem a munkatársaimnak is, akikkel együtt dolgozom az intenzív osztályon és a gyermekkardiológián. Talán az osztály és a klinika is profitál ebből valamit. Hiszen emiatt most kicsit jobban rám irányul a reflektorfény, és ez alkalmat ad, hogy beszéljek a problémákról: arról, hogy orvosként nem tudunk annyit betegeket meggyógyítani, amennyit szeretnénk, és amennyit lehetséges lenne – de nem biztos, hogy ez a mi hibánk.